

Bilginin insanın latifelerinde ve duygularındaki farklı mertebelerini kısaca açıklar mısınız? Tasdik-i aklî ile iz'an-ı kalbî arasındaki fark nedir?

Dimağdaki ilim mertebeleri Lemaat'ta yedi madde halinde sıralanmıştır. Önce, bu mertebeleri dünyevi bir gayeye ulaşmanın safhalarını esas alarak açıklamaya çalışalım. Aynı mertebeler ulvi manâlar için de geçerlidir.

Evvel tahayyül olur: Ulaşılmak istenilen bir hedef önce hayalde canlandırılır.

Sonra tasavvur gelir: Bu gayenin tahakkuku için zihninde bir ön plan tasarlanır.

Sonra gelir taakkul: Bu planın son şeklini alması ve uygulamaya geçmesi için kafa yorulur.

Sonra tasdik ediyor: Bu planı akıl kabul eder ve onaylar.

Sonra iz'an oluyor: Aklın bu kararını kalb de kabul eder, hoş görür, sever.

Sonra gelir iltizam: Daha sonra kalb bu neticeye tam sarılır, aksi görüşlere karşı bir tavır alır.

Sonra itikad gelir: En sonunda ise, kalbin bu kabulü samimi ve sarsılmaz bir inanç haline gelir.

Bir gayeye ulaşmak için iradî olarak takip edilen sıra, bu şekilde olmakla birlikte, manevi konularda, çoğu zaman bu sıra insanın iradesi dışında bozulur. Bazen insanın kalbine bir manâ ilham olunur. Akıl onu ifade etmek için devreye girer. Yine bazen kalbe bir vesvese atılır. Hayal ona uygun şeyler dokur ve onları tasvir etmeye başlar. Bazen de hayalde bir şey canlanır, akıl onun gerçekleşmesi için çalışır.

İşte bu sıra değişimlerinde hangi manânın hayal ürünü olduğu, hangilerinin kalpten geldiği karıştırıldığında, **şeytan devreye girer** ve *kötü şeylerin tahayyül yahut tasavvur edilmesini kalbin itikadı gibi göstermeye çalışır.*

Tasdik-i aklî ile iz'an-ı kalbî arasındaki fark:

Bir hükmün doğruluğunu aklın kabul etmesine *tasdik-i aklî* deniliyor. *İz'an-ı kalbî* ise, doğruluğunu aklın kabul ettiği bir şeyi, kalbin de severek kabul etmesidir. Meselâ, bir gıdanın faydalı olduğu konusunda getirilen deliller akli ikna ettiğinde, akıl onu faydalı olarak kabul eder. Ancak, o gıdadan istifade edilebilmesi için kalbin de onu benimsemesi, sevmesi ve o gıdayı alması gerekir.